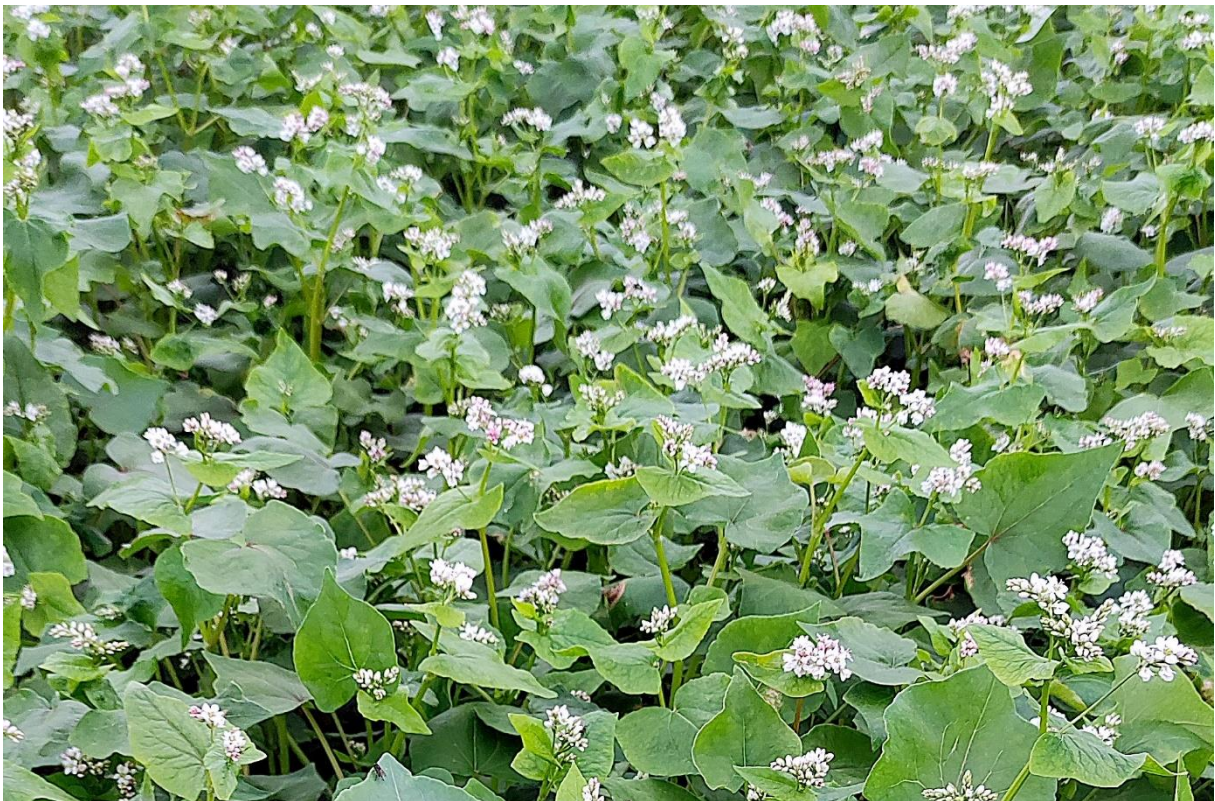

UPRAWA GRYKI

Gryka zwyczajna (*Fagopyrum esculentum*), potocznie zwana hreczką, należy do rodziny rdestowatych (dwuliściennych), ale ze względu na sposób uprawy zaliczana jest do zbóż. Materiałem siewnym jest owoc, trójgraniasty orzeszek, o ostrych krawędziach, zwykle brunatnobrązowej barwy, zwany potocznie nasieniem.

Gryka jest rośliną miododajną, obcopylną, zapylaną głównie przez pszczoły. Czynnikiem utrudniającym zapylenie jest krótki okres żywotności kwiatów. Przebieg pogody w okresie kwitnienia (korzystny lub niekorzystny dla oblotu pszczół) decyduje o liczbie zawiązanych nasion i wielkości plonu. Zwykle procent zapylnych kwiatów waha się w granicach 10-40, a średnie plony od 8 do 15 dt/ha, nieraz mogą być wyższe.

Fot. 1. Gryka

Grykę cechują duże wymagania cieplne, gdyż najlepiej rozwija się ona w temperaturze około 20°C i jest wrażliwa na przymrozki. Jej zapotrzebowanie na opady atmosferyczne zmienia się w czasie wegetacji. Od zasiewu do początku kwitnienia oraz w okresie kwitnienia potrzebuje około 70 mm opadu, a podczas dojrzewania nasion około 15 mm. W razie długotrwałej suszy kwiaty gryki wydzielają małe ilości nektaru, co zniechęca owady do ich nawiedzania.

Wymagania glebowe i przedplon

Grykę zaleca się uprawiać na glebach średnich i słabszych kompleksów żytnich. Należy unikać gleb zbyt suchych i podmokłych oraz zbyt żyznych z uwagi na intensywny wzrost części nadziemnych i słabe osadzenie ziarna. Roślina ta najczęściej uprawiana jest po zbożach. Może być również siana po wsiewkach poplonowych, międzyplonach ozimych i międzyplonach ścierniskowych.

Gryka wykazuje właściwości fitosanitarne i zostawia dobre stanowisko dla innych roślin, w szczególności w zmianowaniach zbożowych, m.in. przeciwdziała występowaniu w glebie nicieni. Jej uprawa ma również wpływ na ograniczenie liczebności pędraków. Stwierdzono, że jeśli na polu zniszczy się chwasty i zasieje grykę, pędraki nie mając innego pożywienia, żywią się korzeniami gryki zawierającymi toksyczne dla szkodników związki (głównie taniny). Warto jednak wiedzieć, że uprawa gryki nie jest metodą, która powoduje śmiertelność pędraków w bardzo krótkim czasie, ale jej działanie może być długotrwałe, zaburzające rozwój owadów.

Siew

Gryka jest rośliną ciepłolubną, dlatego do siewu należy przystąpić gdy gleba będzie dostatecznie ogrzana i minie niebezpieczeństwo wystąpienia przymrozków. Optymalny termin siewu gryki przypada na 15-25 maja, po obawie wystąpienia wiosennych przymrozków. Ilość wysiewu nasion zależy od jakości materiału siewnego, rodzaju gleby i terminu siewu. Przy planowanej obsadzie około 3 mln ziaren na 1 ha i masie tysiąca nasion 25 g oraz czystości 95% i zdolności kiełkowania 95-96% norma wysiewu wynosi około 75 kg/ha. Siew gryki wykonuje się siewnikiem zbożowym w rzędy 13-15 cm i głębokości 2-3 cm na glebach lepszych i wilgotniejszych oraz 4-5 cm na glebach słabszych i bardziej suchych. Można również siać grykę w terminie wcześniejszym w szerokie rzędy (40-45cm) i po 8-10 dniach (przy optymalnych warunkach rośliny będą już widoczne w rzędach, tzw. wyrzędowane) posiać ją drugi raz w międzyrzędzia. Dzięki temu możemy uzyskać lepsze zapylenie gryki i lepsze zabezpieczenie przed ryzykiem wystąpienia chłódów, tym samym są lepsze warunki dla oblotu pszczół.

Nawożenie

Gryka bardzo dobrze wykorzystuje trudno przyswajalne składniki pokarmowe z gleby i pomimo dość dużych wymagań pokarmowych, zaleca się stosować przy średniej zasobności gleby w fosfor i potas tylko 30kg P₂O₅/ha i 40kg K₂O/ha.

Wielkość dawek nawozów azotowych należy uzależnić od klasy gleby. Na glebach żyzniejszych powinna ona wynosić od 40 do 60 kg/ha, na glebach słabszych od 70 do 80 kg/ha. Dawki azotu powyżej 50 kg/ha należy podzielić na dwie części i połowę zastosować przedsięwzięcie, a resztę w fazie pąkowania.

Pielęgnacja

Gryka nie wymaga ochrony przed chorobami i szkodnikami, a ochrona przed chwastami jest bardzo ograniczona z powodu dużej wrażliwości na herbicydy. Zwalczanie chwastów najczęściej ogranicza się do bronowania przed wschodami lekką broną. Gryka odznacza się dużą dynamiką wzrostu i w okresie późniejszym ma dużą zdolność konkurencyjną w walce z chwastami.

Środki ochrony roślin dla gryki do stosowania w uprawach małoobszarowych

Odpowiedzialność za skuteczność działania i fitotoksyczność środków ponosi użytkownik. Środki należy stosować według etykiety instrukcji stosowania i sprawdzać w rejestrze środków, czy dany preparat nie został wycofany.

Balatella Forte 150 EC – stosować po wschodach gryki, od fazy 2-4 liści gryki (BBCH 12-14), nie później niż do ukazania się pąków kwiatów (BBCH 50); przeznaczony do zwalczania perzu właściwego oraz rocznych chwastów jednoliściennych.

Foster Forte 150 EC – stosować po wschodach gryki, od fazy 2-4 liści gryki (BBCH 12-14), nie później niż do ukazania się pąków kwiatów (BBCH 50); zwalcza perz właściwy oraz roczne chwasty jednoliścienne

Fusilade Forte 150 EC – stosować po wschodach gryki, od fazy 2-4 liści gryki (BBCH 12-14), nie później niż do ukazania się pąków kwiatów (BBCH 50); przeznaczony do zwalczania perzu właściwego oraz rocznych chwastów jednoliściennych.

Privium 125 EC (0,75-2,0 l/ha) – stosować po wschodach gryki, od fazy 2-4 liści gryki (BBCH 12-14), nie później niż do ukazania się pąków kwiatów (BBCH 50); stosowany nalistnie, przeznaczony do zwalczania perzu właściwego oraz rocznych chwastów jednoliściennych.

Nie ma zarejestrowanych preparatów na chwasty dwuliścienne.

Odmiany

KORA – masa 1000 ziaren około 25-30g. Idealnie nadaje się na słabsze gleby, nawet piaszczyste. Na glebach słabszych plonuje lepiej niż odmiana Panda.

KORONA – masa 1000 ziaren ok. 30-33g. Nasiona znaczenie ciemniejsze od odmiany Kora, bardziej odporne na osypywanie oraz o wyższej masie 1000 ziaren i łatwiejszym obłuszczeniu.

PANDA – masa 1000 ziaren ok. 25-32g. Nasiona odporniejsze na osypywanie niż odmiana Kora. Dobra odporność na choroby.

SMUGA – masa 1000 ziaren około 25-30g. Dobra odporność na wiosenne chłody i okresowe susze.

Zbiór

Gryka w łanie dojrzewa nierównomiernie, dlatego nie jest łatwe ustalenie optymalnego terminu zbioru, a jego opóźnienie powoduje znaczne straty przez osypywanie się ziarna. Do zbioru najlepiej przystąpić, gdy 60-70% orzeszków ma zabarwienie brunatne. Ziarno gryki po zbiorze kombajnem wymaga oczyszczenia oraz – z reguły – dosuszenia. Podczas magazynowania należy zwrócić uwagę, aby wilgotność nasion nie była wyższa niż 15%. Ziarno wilgotne źle się przechowuje i może dojść do obniżenia zdolności kiełkowania nasion.

Uprawa tej rośliny zalecana jest także jako przerywnik uprawowy w gospodarstwach o dużej ilości zbóż w strukturze zasiewów. Korzenie gryki wydzielają kwasy organiczne, które uwalniają fosfor z form nierozpuszczalnych w wodzie w formy przyswajalne z roztworu glebowego. Pozostający w glebie zapas fosforu starcza dla rośliny następcze.

Ziarno gryki nie zawiera glutenu, stąd też nadaje się na różnego rodzaju kasze i inne przetwory – dietetyczne i łatwostrawne, zalecane szczególnie przy chorobach przewodu pokarmowego. Białko gryki ma wyższą strawność od białka innych zbóż i jest zbliżone do białka jadalnych roślin strączkowych.

TERESA GIEL

Śląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Częstochowie

Fot. TERESA GIEL